

АНОТАЦІЯ

Нетяга В. В. Контрабанда в Україні: кримінально-правова та кримінологічна характеристика. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». – Державний податковий університет, Міністерство фінансів України, Ірпінь, 2023.

Дисертація присвячена комплексному науковому дослідженню кримінально-правової та кримінологічної характеристики контрабанди в Україні, а запобігання її вчиненню. Актуальність наукового дослідження пояснюється недостатньою розробленістю деяких питань стосовно теоретико-методологічних засад, кримінальної охорони та кримінологічної характеристики контрабанди, що зобов'язує науку та правозастосовну практику поставити на порядок денний завдання про необхідність їхнього поглибленого дослідження.

Першим розділом «Теоретико-методологічні засади дослідження контрабанди в Україні» проаналізовано роботи низки радянських вчених і зазначено, що вони та їхні праці встановили фундаментальні засади дослідження кримінальної та кримінологічної характеристик контрабанди, а також запобігання їй. Доведено, що сучасні вітчизняні науковці створили засади для сучасного дослідження кримінально-правових та кримінологічних проблем, зокрема, наукових розвідок стосовно контрабанди як кримінального правопорушення, обігу товарів та заборонених предметів, діяльності транснаціональної та організованої злочинності, заходів запобігання окресленим вище явищам.

Соціальна обумовленість встановлення кримінальної відповідальності за контрабанду і виокремлення її в самостійний склад кримінального правопорушення в межах розділу VII КК України викликана властивими їй характером і ступенем суспільної небезпечності, відносної поширеністю таких посягань. Обґрунтована необхідність окремого розмежування норм, що визначають кримінальну відповідальність за товарну контрабанду та

контрабанду заборонених предметів, оскільки таке розміщення норми відповідає об'єктам кримінально-правової охорони та не порушує систему побудови Особливої частини КК України. Доведено доцільність повернення кримінальної відповідальності за товарну команду.

Порівняно норми про кримінальну відповідальність за контрабанду в країнах Митного союзу ЄАЕС та виділено суттєві відмінності. Встановлено, що у кримінальному законодавстві зарубіжних країн не склалося єдиного підходу до питань кримінальної відповідальності за контрабанду. Виділено три основні варіанти встановлення такої відповідальності: у законодавстві не встановлено кримінальну відповідальність за контрабанду; у кримінальному законодавстві передбачено кримінальну відповідальність за контрабанду окремих предметів даного виду кримінального правопорушення, незаконне переміщення через митницю яких представляє підвищену суспільну небезпеку для держави; у кримінальному законодавстві передбачена повноцінна система відповідальності за контрабанду.

У другому розділі «Кримінально-правова характеристика контрабанди в Україні» встановлено, що законодавець розташував ст. 201 КК України у розділі про кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, тим самим визначивши родовим об'єктом складу контрабанди, протидію якій забезпечено кримінальним законом та охорона ним господарської діяльності в Україні. Визнано, що соціальна та кримінально-правова роль контрабандних предметів визначена їхніми властивостями. Доведено, що контрабанда вибухонебезпечних предметів, «матеріалів, що є радіоактивними, зброя та боєприпаси, крім мисливської гладкоствольної зброї» чи бойових припасів до такої зброї, частин вогнепальної нарізної зброї «у першу чергу посягає на відносини у суспільстві, у сфері громадської безпеки, лише потім у сфері господарської діяльності, на що вказує законодавець».

Встановлено, що «склад контрабанди, передбаченої ст. 201 КК України, за конструкцією об'єктивної сторони є формальним, тобто обов'язковою ознакою є суспільно небезпечне діяння». За способами приховування таких предметів поза митним контролем варто віднести діяння з використанням

спеціально прилаштованих сховищ із застосуванням різноманітних засобів або способів, що унеможливають виявлення таких предметів контрабанди. Це і маскування одного предмету іншим; надання на митниці як підстави для переміщення контрабанди документів з недостовірною інформацією чи документів, одержаних у незаконний спосіб, або таких, що містять неправильні найменування товарів. Встановлено, що місцем контрабанди є територія митного кордону, який може збігатися з державним кордоном України. Виняток становлять території спеціальних митних зон. Межі території спеціальних митних зон входять до складу митного кордону України.

Встановлено, що суб'єктом контрабанди є фізична осудна особа, з 16 років, тобто є загальним суб'єктом. Встановлено, що притягнення до відповідальності можливе лише у випадку, якщо службова особа вчинила досліджуване кримінальне правопорушення, використовуючи тільки своє службове становище. Незаконне переміщення службовою особою через митний кордон предметів контрабанди без використання своїх повноважень не може визнаватись кваліфікуючою ознакою цього складу кримінального правопорушення. Водночас потрібно наголосити на тому, що поняття «службова особа» та «використання своїх службових повноважень» повинні знаходитися у прямій залежності при вчиненні контрабанди.

У третьому розділі «Кримінологічна характеристика контрабанди в Україні та заходи її запобігання» встановлено, що контрабанда в Україні є широкомасштабним явищем, що давно переросло примітивні ознаки та увійшла до складу організованої злочинності, що пов'язана з економікою. Визначено, що серед предметів, визначених у ст. 201 КК України найчастіше вчиняється переміщення через митний кордон зброя або боєприпаси до неї, частини вогнепальної нарізної зброї та культурні цінності. Доведено, що кримінальне правопорушення, передбачене ст. 201 КК України варто віднести до кримінальних правопорушень з високим рівнем латентності.

Значну кількість чинників, а також причин та умов контрабанди, які визначають особливості злочинності в цій сфері. Деякі обставини, що детермінують контрабанду, на цьому ступені розвитку суспільства усунути

неможливо. Можливості до їх усунення обмежують об'єктивні (наявний рівень науково-технічного розвитку країни, нестача ресурсів) та суб'єктивні чинники (наприклад, морально-етичні переконання суспільства або міркування політичної доцільності).

Кримінологічний портрет сучасного контрабандиста «визначається як чоловік середнього віку - 26 - 40 років, має середню або вищу освіту, здебільшого непрацюючий, одружений і має дітей, як правило не судимий, вчиняє кримінальне правопорушення, відповідальність за вчинення якого передбачена ст. 201 КК України», з метою отримання вигоди через митний кордон України та подальшого збуту.

Певне значення мають заходи загально-соціального запобігання, які стимулюють розвиток економіки, здійснюють запобіжний вплив опосередковано, через зростання добробуту громадян та країни в цілому. З огляду на це, систему загальносоціального запобігання контрабанді має включати в себе заходи економічного характеру, заходи соціального характеру, заходи нормативного (правового) характеру, заходи культурно-просвітницького й виховного характеру, заходи інформаційного характеру.

У дослідженні проаналізовано основні заходи спеціально-кримінологічного запобігання контрабанді. Їх можна згрупувати за групами: першочергові превентивні заходи відносно потенційної контрабанди та потенційних контрабандистів; посилення рівню контролю за обігом заборонених предметів; поліпшення діяльності правоохоронних органів стосовно запобігання вчиненню контрабанди в Україні; удосконалення міжнародного співробітництва, співпраці правоохоронних органів між собою, а також громадських, релігійних організацій в боротьбі з досліджуваним кримінальним правопорушенням.

Заходами індивідуального-профілактичного запобігання виражається діяльність державних і громадських організацій «щодо перешкоджання вчиненню кримінального правопорушення зі сторони конкретної особи, від якої з великою імовірністю» можна очікувати вчинення кримінального правопорушення.

Ключові слова: контрабанда, характеристика, предмет, кримінальне правопорушення, зброя, портрет злочинця, технічні засоби, господарська діяльність, запобігання, причини.

SUMMARY

Netyaga V. V. Smuggling in Ukraine: criminal and criminological characteristic. – Qualification scientific work as the manuscript.

The thesis for the degree of Doctor of Philosophy in the field of knowledge 08 «Law» in the specialty 081 «Law». – State Tax University, Ministry of Finance of Ukraine, – Irpin, 2023.

The thesis is devoted to complex scientific research of criminal and criminological characteristic smuggling to Ukraine, and prevention to her commission. The relevance of scientific research speaks insufficient readiness of some questions of theoretical and methodological bases, criminal protection and criminological characteristic of smuggling, puts before science and law-enforcement practice on the agenda a question of need of their in-depth study.

In the first chapter «Theoretical and methodological foundations of the study of smuggling in Ukraine» the work of a number of Soviet scientists was analyzed and it was indicated that they and their works established the fundamental foundations of the study of the criminal and criminological characteristics of smuggling, as well as prevention. It has been proved that modern domestic scientists have created the basis for a modern study of criminal law and criminological problems, in particular, scientific research on smuggling as a criminal offense of the circulation of goods and prohibited items, the activities of transnational and organized crime, and measures to prevent the phenomena outlined above.

The social conditionality of establishing criminal liability for smuggling and making it an independent criminal offence within the framework of section VII of the Criminal Code of Ukraine is caused by its inherent character and degree of social danger, the relative prevalence of such attacks. The need for a separate distinction between the rules defining criminal liability for the smuggling of goods and the

smuggling of prohibited items is justified, since such placement of the norm corresponds to the objects of criminal law protection and does not affect the system of building a special part of the Criminal Code of Ukraine. The advisability of returning criminal liability for the product crew has been proved.

Compared to the norm on criminal liability for smuggling in the countries of the Customs Union of the Eurasian Economic Union, significant differences are highlighted. It was established that in the criminal legislation of foreign countries there was no unified approach to issues of criminal liability for smuggling. There are three main options for establishing such liability in legislation that do not establish criminal liability for smuggling; Criminal law establishes responsibility for the smuggling of certain items whose illegal cross-border movement poses a particular public danger to the State; criminal legislation provides for a full system of responsibility for smuggling.

In the second chapter «Criminal law characterization of smuggling in Ukraine» it was established that the legislator placed Art. 201 of the Criminal Code of Ukraine in the section on criminal offenses in the field of economic activity, thereby determining the family object of the composition of smuggling protected by criminal law public relations to ensure economic activity in Ukraine. It is recognized that the social and criminal legal role of smuggled items is determined by their characteristics. It has been proved that the smuggling of explosives, radioactive materials, weapons or ammunition (except for smooth-bore hunting weapons or ammunition), parts of rifled firearms primarily encroach on public relations in the field of public safety, and not in the field of economic activity as their legislator.

It has been established that the composition of smuggling under Art. 201 of the Criminal Code of Ukraine, according to the design of the objective side, is formal, that is, a socially dangerous act is a mandatory sign. Methods of concealing items from customs control should include the use of specially made storage facilities (caches) and other means or methods that make it difficult to detect such items; providing one subject with the type of others; Submission to the Customs Authority as a basis for the movement of items of forged documents or documents obtained illegally or containing false information about the name of the items. It has been

established that the place of smuggling is the customs border, which coincides with the state border of Ukraine, with the exception of the borders of the territory of special customs zones. The borders of the territory of special customs zones are an integral part of the customs border of Ukraine.

It has been established that the subject of smuggling is a physical sane person who has reached 16 years of age, that is, a common subject. It has been established that prosecution is possible only if the official has committed the criminal offence under investigation, using only his official position. The illegal movement of smuggled goods by an official across the customs border without the use of his authority cannot be recognized as a qualifying feature of this criminal offense. At the same time, it should be noted that the concept of «official» and «use of his official powers» should be directly dependent on the commission of smuggling.

The third chapter «Criminological characterization of smuggling into Ukraine and measures to prevent it» established that smuggling in Ukraine is a widespread phenomenon, has long grown its early classical forms and is now one of the components of organized crime in the economy. It is determined that among the items defined in Art. 201 of the Criminal Code of Ukraine, weapons or ammunition, parts of firearms and cultural property are most often transported across the customs border. It is proved that the criminal offense under Art. 201 of the Criminal Code of Ukraine should be attributed to criminal offenses with a high level of latency.

A significant number of factors, as well as the causes and conditions of smuggling, which determine the characteristics of crime in this area. Some circumstances that determine smuggling cannot be eliminated at this stage of the development of society. Opportunities for their elimination are limited by objective (existing level of scientific and technological development of the country, lack of resources) and subjective factors (for example, moral and ethical convictions of society or considerations of political expediency).

The criminological portrait of a modern smuggler can be described as follows: a middle-aged person (from 26 to 40 years old) with secondary or higher education, non-working, married and has children who are not previously convicted, commits a crime, the responsibility for which is provided for in Art. 201 of the Criminal Code of

Ukraine, in order to gain benefits across the customs border of Ukraine and further sale.

Social prevention measures are of some importance, which stimulate the development of the economy, implement measures of influence indirectly, through the growth of the well-being of citizens and the country as a whole. In view of this, the system of general social prevention of smuggling should include measures of an economic nature, measures of a social nature, measures of a normative (legal) nature, measures of a cultural, educational and educational nature, measures of an informational nature.

The study analyzed the main measures of special criminological prevention of smuggling. They can be grouped into priority preventive measures against potential smuggling and potential smugglers; strengthening the level of control over the circulation of prohibited items; improving the activities of law enforcement agencies to prevent smuggling into Ukraine; improving international cooperation, cooperation of law enforcement agencies among themselves, as well as public, religious organizations in the fight against the criminal offense under investigation.

Measures of individual preventive prevention include the activities of state and public organizations to prevent the commission of a criminal offense by a particular person, from whom it is very likely that a criminal offense can be expected to be committed.

Key words: contraband, characteristic, object, criminal offense, weapon, portrait of a criminal, technical means, economic activity, prevention, reasons.